

דַּרְשֵׁתִי קַרְבָּתְךָ

על פי שיעורו של הרב איתן כהן שליט"א • השיעור נמסר בבית הכנסת פרי מגדים, צפת ת"ו • במוצ"ש פרשת תולדות, תשפ"ד

הסוד הגדול – ביזוי המצוות כשורש הנפילה

טוב, נו, עד כאן עוד אפשר להבין, שהוא עבר עבירות חמורות – שלוש עבירות שעליהן "ייהרג ואל יעבור", ועבירה של כפירה בתחיית המתים, שזה בגדר אפיקורסות גמורה.

אבל מה התורה מספרת לנו בעצם? לשם מה התורה מוצאת לנכון להזכיר את כל הפרטים הקטנים של חטאיו של עשו? התורה מעידה רק דבר אחד, והכל ברמז. מה היא מעידה? שהוא ביזה את הבכורה.

אה, ביזה את הבכורה. זה כמו מישוהו שנכנס לבית, גונב לאישה את כל התכשיטים, את כל הזהב והכסף, ואז כל המשטרה מתעסקת בזה שהוא גנב גם עגבנייה. זה נורמלי?

הבן אדם עשה פה עבירות כל כך חמורות, והתורה מזכירה אותן רק ברמז. אבל את ביזוי הבכורה – זה חמור ביותר.

את השאלה הזו שואל הרב יעקב אדלשטיין, והוא אומר שזה יסוד חשוב שבבילגו. ואחר כך יש לי סיפור על מה שקרה לאחרונה שמסביר את זה בצורה נפלאה.

הרב אדלשטיין אומר: אתה יודע מה השורש של נפילת האדם? כשאדם מזלזל במצוות. גם אם הוא מזלזל במצווה אחת, דע לך שהמצווה הזו תגרוור אותו שייפול לתהומות עמוקים.

התורה מעידה – אתה רואה את עשו שרוצח, שעובר על גילוי עריות, זה לא הסיפור האמיתי. איפה התחיל הסיפור של עשו? בזה שהוא ביזה מצוות. ברגע שהמצוות כבר לא חשובות לו, השאר כבר פתוח. ברגע שכן אדם מבזה מצוות – זהו, נגמר.

השכר על כיבוד המצוות

וכל השכר בשמיים שכן אדם מקבל, הוא רק על זה שהוא מכבד את המצוות. לא רק קיום המצווה עצמה, אלא הכבוד וההערכה שהוא נותן למצוות. על זה יש את השכר הגדול ביותר.

הגמרא בסוף מסכת מגילה אומרת: "כל האוחז ספר תורה ערום, נקבר ערום". שואלת הגמרא: ערום ממש? עונה הגמרא: ערום בלי מצוות. שואלת ערום בלא מצות כלל? ומתרצת ערום בלא אותה המצווה.

שואלים התוספות: ברור שהכוונה בלי אותה מצווה ספציפית. אומרים התוספות: לא ולא. הכוונה למשל למקרה שאדם רצה לקחת ספר תורה כדי ללמוד בו. אבל הוא תפס את הספר בלי מפה, ולמד בו שעה-שעתיים.

אומרים התוספות – אין לו שכר על המצווה הזו. מה, הרי בסך הכל הוא למד תורה. אולי אפילו 5-4 שעות. אבל התוספות אומרים שלא יהיה לו שכר על הלימוד הזה. למה? כי הוא אחז את ספר התורה בלי כבוד. ספר תורה זה דבר מאוד קדוש, והיית אמור לכבד אותו, לאחוז בו עם מפה. ואם לא עשית זאת, סימן שאין לך כבוד למצוות. ואם אין כבוד למצוות, אז גם אין את השכר של אותה מצווה.

מעשיות על כיבוד מצוות – התפילה

לכן הזכרנו לפני כמה שבועות מה שאמר הרב יצחק קולדצקי. הוא סיפר שאחרי הפיגוע בנתיבי הירוקים, ואמר לו הרב אלישיב: "אתה צודק, ישמעאל מלמד אותנו שצריכים להתפלל. אתה יודע כמה אנשים בכלל מכבדים את התפילה? אין הרבה". כך אמר הרב אלישיב. כולם אמנם מתפללים, אבל כמה אנשים מכבדים את התפילה? לא הרבה. ומה זה אומר לכבד את התפילה? פירושו לבוא 5 דקות לפני הזמן. זה מה שגורם שהתפילה שלך תתקבל.

זה בדיוק מה שהתורה באה ללמד אותנו – אתה יודע מה היה שורש הנפילה של עשו? שהוא לא כיבד את המצוות. ואז אתה שואל, איך הוא הגיע לרצח? זה כבר פתוח, כשאין כבוד למצוות, הכל כבר אפשרי.

סיפור מדהים – הישועה בזכות נישוק הציצית

מצד שני, כשבן אדם מכבד מצוות, כל הישועות מגיעות אליו דרך כבוד למצוות. הרב זילברשטיין סיפר על יהודי אחד שאשתו חלתה במחלת עיניים. אצל כל מי שיש לו מחלה זו, תוך שנתיים-שלוש הוא נהיה עיוור, ה' ירחם.

אז שאל את הרב זילברשטיין מה אפשר לעשות. אמר לו הרב: "מהיום תקפיד, כשאתה קורא קריאת שמע, לאחוז את הציצית ביד, להסתכל עליה ולנשק אותך".

תמה האיש: "אבל כבוד הרב, מה הקשר? הרי אשתי פטורה ממצוות ציצית".

ענה לו הרב: "אתה תתכוון על אשתך".

מספר אותו אדם שכבר עברו 10 שנים מאז, והוא מקפיד בכל יום לנשק את הציצית. איזה חיבוב מצווה זה, איזה כבוד למצווה! וכל הנשים שהיו איתה באותה מחלקה בבית החולים, כולן כבר נהיו עיוורות, חוץ מאשתו שברוך ה' עדיין רואה מצוין. כשבן אדם יודע לכבד מצווה, זה דבר יקר מאוד שאי אפשר לתאר.

הוא סיפר עוד שיהודי אחד ששמע את הסיפור הזה אמר שהוא טובל מסוכרת, ובגלל זה הוא צריך לקבל מדי פעם זריקות בעיניים כדי שימשיך לראות. הלך לרב זילברשטיין ושאל אותו אם גם בשבילו יעזור לנשק את הציצית. אמר לו הרב:

"ויבוא עשו מן השדה והוא עייף", דורשים חז"ל שבאותו יום עבר עשו חמש עבירות*. בוא נמנה אותן לפי חומרתן.

העבירה הראשונה – גילוי עריות

העבירה הראשונה שחז"ל דורשים היא שבאותו יום בא על נערה מאורסה.

התוספות שואלים במקום: איזו עבירה זו לבני נח? הרי לבני נח אין איסור של נערה מאורסה, יש רק איסור של אשת איש. אז מה מצפים מעשו? איזו עבירה הוא עשה? כמו שלא אמרת שהוא עבר על בעילת פנויה, אז גם נערה מאורסה זה אותו דבר.

עונים התוספות: נכון, זה אותו דבר, הם מסכימים שזו לא עבירה, אבל זה מעשה מכוער.

העבירה השנייה – רצח

העבירה השנייה שחז"ל מונים היא שבאותו יום הוא גם רצח. הוא שפך דמים. את מי הוא הרג? את נמרוד.

וואו, נמרוד! אם עשו היה חי בדורנו, אין לי ספק שהיינו מרימים אותו על הכתפיים ורוקדים איתו. נתחשבו – הנכד של אברהם אבינו, הורג את זה שזרק את סבא שלו לכבשן האש, נמרוד המריד את כולם נגד ה'.

תאר לעצמך שבזמן השואה מישוהו היה נכנס לגרמניה והורג את היטלר. כולם היו רוקדים סביבו, נותנים לו מדליות מכל הנשיאים. אז איך חז"ל מאשימים את עשו ברצח? זה מעשה גדול מה שעשה!

אתה צודק, זה מעשה גדול. אבל כשעשו רצח את נמרוד, האם הוא עשה זאת לשם שמיים או כי הוא אוהב לרצוח? על זה בורא עולם תבע ממנו. בורא עולם לא תבע ממנו על המעשה עצמו, שבאמת היה גדול. הוא תבע אותו על הכוונה – בלב שלו, עשו רצה לרצוח. זו הייתה המטרה שלו. נכון שיצא מזה קידוש ה', אבל הוא לא התכוון לזה בכלל. לכן חז"ל מכנים את עשו "רוצח".

העבירה השלישית – עבודה זרה

העבירה השלישית שהוא עבר היא שהוא עבד עבודה זרה. זה חמור מאוד. לעבוד עבודה זרה פירושו שאין אלוהים ח'. זה החמור ביותר שיכול להיות.

העבירה הרביעית – כפירה בתחיית המתים

העבירה הרביעית שהוא עבר היא שכפר בתחיית המתים.

אה, מה אני לא מבין – אחרי ששמענו שהוא עבד עבודה זרה וגילה עריות ושפך דמים – אתה עוד אומר שהוא גם כפר בתחיית המתים? וכי כולם כאן מאמינים בתחיית המתים בלב שלם? או שמא אנחנו אומרים: "תגיד, איך זה יהיה?"

עצם זה שאנחנו שואלים "איך זה יהיה" – זה כבר מעיד שיש לנו ספק. למשל, מישוהו אמר: "תשמע, אני בטוח שבזכות אמונתי בה' לא יקרה שום אסון בצפת". אז שאלו אותו: "ומה עם כיפת ברזל?" הוא ענה: "תראה גם כיפת ברזל עוזרת" אם אתה עוד מתחשב בכיפת ברזל, סימן שאתה עוד לא ב-100% ביטחון בה'. זהו.

אז על מה תובעים את עשו? על זה שאין לו אמונה בתחיית המתים. זה נורא! דבר ראשון צריך לדעת שמי שלא מאמין בזה, זה כמו שהוא עובד עבודה זרה – אותה רמה בדיוק.

ודבר שני, אפשר להסביר בדרך הלצה – כי אם עשו היה מאמין בתחיית המתים, אז זה שהוא רצח את נמרוד זה לא כזה נורא, כי נמרוד עוד יקום לתחייה. זה לא אמיתי עד הסוף. אבל אם הוא לא מאמין בתחיית המתים, יוצא שזה רצח ממש, זהו, נגמר.

אומר הרב פינקוס, תחיית המתים הפירוש, שאפשר להשתנות. מה פירוש תחיית המתים? בן אדם מת, ופתאום הוא קם. מה קורה כאן? לפני כן הוא היה מת, לא עושה כלום, שוכב דומם. ופתאום הוא קם, מתחיל לחיות. זה כבר מדרגה.

ואם כן, לא להאמין בתחיית המתים פירושו – האם אתה מאמין שגם אצלך יכול להיות שינוי, או שמא אתה כבר בגדר "מת", שאין בך יכולת להשתנות? זה הפחד הגדול ביותר, שאדם אומר לעצמו: "אני כבר לא יכול להשתנות. חטאתי יותר מדי, עשיתי עבירות חמורות, וכבר קשה לי לחזור בתשובה". זה נקרא לכפור בתחיית המתים.

העבירה החמישית – ביזוי הבכורה

הדבר החמישי שנותר הוא שעשו ביזה את הבכורה.

וואו, איזה דבר נורא. עשו מבזה את הבכורה. מה זה בכורה בכלל? שמישהו הוא בכור, אז מה? בעוד 2000 שנה עתיד להיבנות בית המקדש והבכורות יעבדו בו. מה אכפת לי?

הרי אם מישוהו היה אומר לך עכשיו מה יהיה בעוד 40 שנה, היית אומר: "נו מה? בעוד 40 שנה? מי יודע? ומה איכפת לי בכלל" בן אדם לא יודע אפילו מה יהיה מחר, לא עוד 40 שנה. ופה תובעים את עשו על זה שביזה את הבכורה.

* אמר רבי יוחנן: חמש עבירות עבר אותו רשע באותו היום. בא על נערה מאורסה, והרג את הנפש וכפר בעיקר, וכפר בתחיית המתים, ושט [ביזה] את הבכורה (נבא בתרא טז).

סיפור מעורר – 5 מיליון דולר למחילת עוונות

אני מסיים בסיפור אחרון: חז"ל אומרים על הפסוק "וירח את ריח בגדיו", אל תקרא "בגדיו" אלא "בוגדיו". חז"ל מבאיים לך שתי דוגמאות: יוסף משיטה, ובני בנימין שמכרו את בנותיהם לפילגשים.

סיפר הרב לופס זצ"ל, רבה של עכו: "יש לי דוגמה שלישית. פעם קיבלתי טלפון מראש המאפיה בעכו. מי שמקבל ממנו טלפון כבר יודע שאין ברירה, חייבים לבוא אליו מיד, ואפשר להכין צוואה.

הגעתי אליו הביתה, ראיתי אותו שוכב במיטה, לא יכול לזוז. שאלתי אותו מה קרה, למה הזמין אותי. אמר לי: 'אני מתחנן. אני רוצה שהרב יסדר לי חופה וקידושין'.

שאלתי בתמיחה: 'מה? אתה מתחנן? במצב שלך? הרי אתה נראה גמור לגמרי'.

'כן', הוא עונה, 'אני רוצה להתחתן עם גרושתי'.

'תגידי, אני שואל אותך, 'זה ברצון או בכפייה שלה?'

'לא, לא', הוא אומר, 'ברצון גמור שלה'.

אז אמרתי לו, 'אם כך, קודם אני צריך לשאול אותה, ורק מה שהיא תגיד – אני אעשה'.

ניגשתי לאשתו לשעבר, ושאלתי אותה לסיפור. היא אומרת, 'כן, זה נכון. הרופאים אומרים שנשארו לו רק שלושה חודשים לחיות. והוא אמר לי שאם אסכים להתחתן איתו, הוא ישים לי בחשבון 5 מיליון דולר עוד לפני החתונה'.

'וואו', אני אומר לה, '5 מיליון דולר?! שווה לסבול איתו שלושה חודשים בשביל סכום כזה. בטח שכדאי לך להסכים, מה את מפסידה?'

היא ענתה שהיא מוכנה, אבל אם לא יהיו 5 מיליון דולר בחשבון עוד לפני החתונה – אין עסקה.

מספר הרב לופס: חזרתי לחתן ואמרתי לו, 'תגידי, מה שאתך לשעבר מספרת, זה נכון? האמנם נותרו לך רק שלושה חודשים לחיות?'

'כן', הוא עונה, 'זו האמת לאמיתה'.

'אז למה אתה בכלל מתחנן שוב? בשביל מה כל זה?'

'אני אסביר לך', הוא אומר. 'כשהתחתנתי בפעם הראשונה, כשחזרתי הביתה לאמא שלי, היא אמרה לי: "היום אתה טהור! למה? כי חז"ל אומרים בסוף הפרשה שכשישמעאל ועשו לקחו נשים, אז נמחלו להם העוונות. אז אמא שלי אמרה לי שביום החתונה אני נקי וטהור לגמרי, מחוק מכל העוונות'.

'עכשיו תחשוב, כבוד הרב – במשך השנים, אם אני אגיע ככה למעלה, אוי ואבוי, איזה גיהנום מחכה לי שם! אתה לא יודע מה עשיתי ועברתי בעולם הזה. אבל בשביל זה אני מוכן לשלם 5 מיליון דולר – כדי להתחתן שוב ושימחלו לי על כל העוונות. זו כל המטרה שלי, רק בשביל זה אני מתחנן, כדי להגיע יותר טהור לשמיים'.

הרב לופס מספר: 'קידשתי אותם, וכעבור 3 חודשים גם הספדתי אותם. ככה הוא אמר – "וירח את ריח בגדיו", שגם בדור שלנו יש כאלה ריחות. בן אדם שמוכן לשלם 5 מיליון דולר רק כדי לזכות במחילת עוונות'.

סיכום – דרכים למחילת עוונות

תחשבו כמה כל אחד מאיתנו יכול לזכות היום במחילת עוונות בלי להוציא אגורה! יש הרבה מצוות:

– מי שעונה אמן בכוונה ובכל כוחו – מוחלים לו על כל עוונותיו. זו לא סתם אמירה יפה, זו המציאות.

– מי ששומר שבת כהלכתה – נמחלים לו כל עוונותיו.

– מי שזוכה לומר שירת הים בשמחה – ושמחה פירושה בחיבור למילים, לא סתם חיוך על השפתיים – אלא כשטוב לך עם המילים והתוכן, אתה מרגיש חיבור אליהן, זה נקרא בשמחה. ועל ידי זה נמחלים כל העוונות.

אז יש הרבה דברים שדרכם אפשר לזכות בכפרה, ודווקא עכשיו, בתוך הזמנים הקשים, כל אחד צריך לראות איך להתחזק עוד ועוד. איך לנצל את הזמנים של ערבי שבתות ומוצאי שבתות ללימוד תורה. גם בכל יום יש הרבה זמן פנוי.

שכל אחד יקח על עצמו איזה אתגר, בלי נדר – כי בלי מחויבות ויעד, האדם פשוט לא לומד. צריך שתהיה לנו תוכנית – או להגיע לבית מדרש קבוע, או חברותא, או ללמוד נושא מסוים או לסיים מסכת עד תאריך מסוים. המחויבות היא שתגרום לנו באמת לשבת וללמוד.

אז כל אחד יראה במה הוא יכול להמשיך ולהתחזק, וה' יעזרונו על דבר כבוד שמו, אמן ואמן.

"בוודאי, חיבוב מצווה מגן על האדם! כשאדם יודע לכבד מצוות, זה נותן לו הרבה כוח וישועה משמים".

מספר אותו אדם שהתחיל להקפיד על נשיקת הציצית בקריאת שמע. ואכן, תוך שלושה חודשים, בעין אחת הוא כבר לא צריך עוד זריקות, ובעין השנייה הרופאים אומרים שהיא כבר בריאה ב-90%. כך, על ידי שכן אדם יודע לחבב מצווה, הוא זוכה לדברים יקרים כל כך.

סיפור מרגש – התורה הצילה בעזה

סיפר הרב יעקב שיש סיפור נוסף שאתם בוודאי מכירים: לפני כשלושה שבועות התקשרה אליו אישה עשירה מאוד מארצות הברית. היא שמעה על המצב הקשה בארץ ורצתה לתרום, אבל בתנאי אחד – היא לא מוכנה לתרום לאברכים.

שאל אותה הרב: "למה לא לאברכים?"

אמרה: "כי הבן שלי חזר בתשובה ונהיה דתי. אני לא רוצה לתרום לאנשים כאלה".

שאל אותה: "טוב, אז למי כן לתרום?"

הציע לה: "אולי תתרמי לאוכל לנזקקים?"

היא שאלה: "והאוכל הזה, למי הוא יגיע בסוף? הרי גם לאברכים, ואני לא רוצה".

עד שהרב אמר לה: "תתרמי לזק"א".

"מה זה זק"א?" שאלה.

הסביר לה, והיא אמרה: "אה, זה מצוין! אני אעביר לך 50,000 דולר לתרומה לזק"א".

ואז הוסיף הרב: "יש לי גם ארגון משלי שמחלק אוכל לאברכים בכל יום שיש עוף, בקבוק יין, משהו קטן". אמרה לו האשה "אבל לזה אני לא רוצה לתרום".

אמר לה הרב: "נו, טוב, אז אולי משהו בכל זאת..."

ענתה: "טוב, אני אתרום 300 דולר לאוכל של האברכים, וזהו, לא יותר".

50,000 דולר לזק"א, ו-300 דולר בקושי לאברכים.

למחרת היא התקשרה שוב ואמרה: "לא נעים לי עם ההפרשים האלה. אז אני מגדילה את הסכום פי 10 – במקום 300 דולר לאוכל, אני אתרום 3,000 דולר".

עברו שלושה-ארבעה ימים, והיא שוב מתקשרת: "לא, אני מצטערת. אני רוצה לתרום גם לאברכים 50,000 דולר, כמו לזק"א".

שאל אותה הרב: "מה קרה? מה השתנה?"

אמרה: "אל תשאל... הבן שלי היה עכשיו בארץ בתקופת המלחמה. מספרים שהוא היה ביחידה קרבית של כלבנים, והיה צריך להיכנס עם הכלבים לתוך הבתים בעזה לבדוק אם יש מלכודות וכדומה.

והנה, באמצע ההליכה הוא נזכר בקושיה שלמד בדף היומי כמה זמן קודם. הוא אמר לעצמו: 'וואו, איזו קושיה! התורה תציל אותי'. והתחיל לחשוב עליה. אחרי שתי דקות, הבית שאליו הוא עמד להיכנס פתאום התפוצץ! הכלב נכנס במקומו והבית התפוצץ עליו. בזכות שתי דקות של מחשבה בסוגיה, הוא ניצל ממוות בטוח. הוא סיפר לי: 'אמא, אם את עוד זוכה לדבר איתי ולא יושבת עליי שבעה, תדעי שזה בזכות הלימוד שלי. בזכות שתי דקות שחשבתי בלימוד תורה'".

אז אחרי שהיא שמעה את זה, התקשרה לרב ואמרה: "אני מגדילה את התרומה ל-50,000 דולר גם לאברכים. אני מבינה שאם הבן שלי ניצל, זה בזכות רגע אחד של לימוד תורה".

הסיפור הזה מלמד אותנו דבר נפלא – לפעמים אנחנו חושבים שהתורה מגינה ומצילה, נכון, כתוב "כי לא תשכח מפי זרעו", אבל האם זה באמת אמיתי? וכי אתה חושב שבגלל רגע אחד של מחשבה בלימוד תורה, אפשר להינצל באמצע עזה מפיצוץ?

אז כל אחד מאיתנו שזוכה לשבת וללמוד, שידע לאיזה מדרגות אפשר להגיע. ודווקא בזמנים הקשים, בימי שיש ובמוצאי שבתות, שהאדם עייף – בואו ניקח דוגמה מרבקה אמנו.

דוגמה מרבקה אמנו – גדולה מתוך קושי

שרה אמנו הייתה בת 127 שנים. כל זמן שהיא חיה היו ניסים גלויים באוהלה, ברכה בעיסה, נר דלוק. ואז הגיעה רבקה בת שלוש, וכל הניסים חזרו – הענן, הנר. איך יתכן שילדה בת 3 כבר הגיעה למדרגות של שרה אמנו? לא יכול להיות!

רבקה אמנו גדלה בבית מושחת ביותר, ובכל זאת הצליחה תוך 3 שנים בלבד להגיע למדרגות כאלו. לפעמים יש לאדם רגעים בחיים שהוא יכול להגיע למדרגות עצומות שאי אפשר לתאר. דווקא ברגעים הקשים, כשלא זורם, הוא יכול להתעלות בצורה נפלאה.

שרה אמנו חיה כל חייה תחת חסותו של אברהם אבינו, בתוך חממה רוחנית. ובכל זאת לקח לה שנים רבות להתעלות. ואילו רבקה גדלה במקום מושחת, ותוך זמן קצר זכתה להגיע לפסגות – בגלל הקושי והאתגר.

אז כל אחד מאיתנו בזמנים הקשים, כשעייף וקשה, שלא יחשוב "עכשיו לא הזמן ללמוד". להיפך – דווקא עכשיו תתאמץ ותלמד, כי ברגעים האלו אתה יכול להתרומם למדרגות שבזמנים רגילים היית צריך שנים כדי להשיג.